Katrineholms-Kuriren

Fredag den 2 april 1971

70-årig mästare bland spelmän gör märklig insats i kulturlivet

Gustaf Wetter, riksbekant spelman, av Guds nåde, eldsjälen i Södermanlands spelmansförbund och Katrineholms spelmanslag och uppteckare av över 600 allmogelåtar, dessutom lärare i över 40 år, fyller 70 år i morgon, lördag.

Wetter är ett gammalt soldatnamn — jubilaren har forskat i släkthistorien och följt sju generationer av tunnbindare och soldater så långt tillbaka som till 1754. Själv såg han dagens ljus i Gränna som nummer fyra i en syskonskara på 12. Fadern ägde och brukade ett litet torpställe men fick dessutom försörja sin stora familj med arbete utom hemmet. Bland annat tillverkade han laggkärl som han sålde på marknader i bygden. 1909 övergav familjen landsbygden och flyttade till Tranås, där Gustaf Wetter gick igenom folkskola och realskola. Han kom sedan till en syster i Stockholm, där han blev student vid Norra Latin 1921. Läkaryrket hägrade, men ekonomin sade nej. Han försörjde sig med privatundervisning och som informator, spelade på biograf för 32 kronor i veckan, vikarierade som lärare i en lantskola och kom sedan in på seminarium och blev folkskollärare 1923. Sin tjänst i Katrineholm började han 1924, då som den yngste i lärarkåren, och när han vid 64 års ålder pensionerades hade han tjänstgjort 87 terminer vid samma skola! Ingen Hoppjerka precis, kommenterar han. Dessutom har han varit timlärare vid realskolan.

KÄNNER SPELMÄNNEN

Bredvid sin lärargärning har Gustaf Wetter hela tiden hängivet ägnat sig åt folkmusiken, denna viktiga del av vår svenska kultur. Intresset väcktes redan i barndomshemmet, då fadern var en framstående bygdespelman. Ingen i Sörmland känner väl de gamla bygdelåtarna så väl som Gustaf Wetter, han känner alla Sörmlands spelmän sedan 40 år tillbaka, och ingen har väl i våra dagar gjort så mycket för bevarandet och återupplivandet av den gamla fina bondekultur som folkmusiken är. Tusentals åhörare har under åren entusiasmerats av hans spelglädje när han anfört sina bygdespelmän vid över hundra spelmansstämmor på en mångfald platser.

Han var med om att bilda Södermanlands spelmansförbund på midsommardagen 1925 och han var dess ordförande i 30 år. Han var också en av initiativtagarna till Katrineholms spelmanslag 1947 och var dess förste ordförande. Dessutom var han en av initiativtagarna till Katrineholms musiksällskap 1929 och medlem i kyrkokör och manskör, i Katrineholms musiknämnd och Södermanlands läns musiknämnd. På hans initiativ restes 1948 en minnessten över Sörmlands störste spelman, torparen August Widmark, på 70-årsdagen av dennes död på den plats där hans stuga en gång låg. Och när spelmansförbundet i sommar efter några års uppehåll tar upp traditionen med Sörmlands största folkfest, spelmansstämmorna på Julita skans på midsommardagen är ingen gladare över detta än Gustaf Wetter.

SJU STORA BAND

Men hans största insats för den sörmländska folkmusiken är ändå uppteckandet och bevarandet åt eftervärlden av en mängd låtar och melodier. Han började uppteckna låtar redan i 17-årsåldern hemma i Grännabygden och har hunnit med inte mindre än 603 låtar efter 40 olika spelmän. Ett livsverk i sju stora band som han ämnar donera till Södermanlands spelmansförbund!

Som spelman och för övriga insatser för folkmusiken har Gustaf Wetter erhållit de flesta utmärkelser som står att få. Till exempel Zorns spelmansmärke i silver 1936, Zorns spelmansmärke i guld 1938, Ålands spelmansförbunds märke i guld, Smålands, Östergötlands, Örebro läns och naturligtvis Södermanlands spelmansförbunds märken i guld och 1967 Hazeliusmedaljen i silver, för att nu nämna några. Tillsammans med bland annat Harry Martinson och Carl-Herman Runnström erhöll han 1965 Södermanlands läns första kulturstipendium som uppskattning av sin uppteckningsgärning.

I morgon firar alltså denne för Sörmlands kulturliv så framstående man sin 70-årsdag i villan på Dalagatan. Efter en tids sjukdom har han till sin glädje tillfrisknat till högtidsdagen, då han säkerligen får mottaga mången välförtjänt hyllning från vänner och beundrare av hans livsgärning.

I-B

Sörmlands store låtmästare — just Gustaf Wetter — 70 år

Åldermannen bland Sörmlands låtspelare, Gustaf Wetter i Katrineholm, fyller 70 år den 3 april. I trots därav befinner han sig lika vital och i farten som mången gång tidigare. Bredvid sin lärargärning i grundskola och läroverk har han hängivet verkat för den gamla folkmusiken i låt, visa och psalm. Trakterande både den lilla fiolen och altfiolen har han också varit väl förtrogen med konstmusikens finesser under spelning i orkester och stråkkvartett.

Men hans stora hobby utanför lärararbetet har dock främst gällt låtmusiken och bygdespelmännen. För detta ursprungliga fina har han tagit krafttag på mångahanda sätt. Främst har han genomfört ett mycket förtjänstfullt och vittomfattande forskningsarbete inom den sörmländska låtskatten, varit Södermanlands Spelmansförbunds ordförande i 30 år och därtill mycket verksam som föreläsare och skribent om folkmusik.

GUSTAF WETTERS INTRESSE för instrument och låt väcktes tidigt hemma i Gränna, där fadern påverkade honom genom sitt låtspelande. Själv lärde han tidigt spela fiol och flöjt. Efter skolgången i hemstaden fullföljdes skolbildningen med studentexamen vid Norra Latin i Stockholm, där latin och matematik blev hans huvudämnen. Efter en meriterande seminarieutbildning sökte han sig under tidigare 20-talet till Katrineholm. Under studieåren släppte lusten till låtarna aldrig sitt tag. Redan som sjuttonårig begynte han i Grännatrakten söka upp bygdens låtspelare för att teckna upp de gamla låtarna, och i den nya hemstaden använde han all sin lediga tid att medels cykel fara runt till Sörmlandsbygdens åldriga låtspelare i samma ärende.

Som låtforskare vände han sig främst till de äldsta, vilka bäst kunde förmedla ursprungstraditionerna. Därunder kom han i beröring med många berömda bygdespelare som Vingåkers Widmark, Carl Erik i Lind, Sme'ns Axel och många många andra. Den sistnämnde var förövrigt en särdeles dråplig herre, som gav Wetter anledning till en lika dråplig artikel.

LÅTFORSKANDET GAV ytterst värdefulla resultat, vilka samlats i åtskilliga band med mer än 600 nummer. I rikssamlaren Nils Anderssons första samling Svenska låtar, en del som berör Sörmland och är utgiven på Norstedt och Söners förlag 1934, har Wetter meddelat 13 låtar. Åtskilliga ingår i andra sammanhang, bl a i den tidskrift, Spelmansförbundet och Sörmlands Ungdomsring tämligen regelbundet och ambitiöst kommer ut med. För övrigt finns kopior av hans många uppteckningar från Sörmland i Uppsala landsmåls- och folkminnesarkiv. Låtsamlandet tog han som en livsuppgift, som något för framtida forskning att ta del av och göra folkmusicerandet nytta med.

EN INTRESSANT BESÖKARE hos låtforskaren Wetter imponeras högeligen av hans nedlagda arbete till den sörmländska folkmusikens fromma. Under de 30 år han var ordförande i Södermanlands Spelmansförbund, vilket bildades 1925 vid en stämma i Malmköping och då blev landets första Spelmansförbund, har han med sin idealitet och framtidstro till folkmusikens utveckling skapat ett förbundets bibliotek och arkiv av i sin art ovanliga mått.

Samlingarna har deponerats hos Katrineholms Stadsbibliotek, som tvingats att skaffa en särskild lokal och ett skyddande arkiv för de originella och dyrbara samlingarna av låtar jämte litteratur om dem. Nämndhusets ett utmärkt och brandskyddande källarrum är fyllt av bokhyllor, som rymmer många dyrbara klenoder. Där finns dessutom ett trettiotal kraftiga dokumentmappar rymmande allt av protokoll, skrivelser, program och annat för förbundet viktigt att bevara. Allt detta sammantaget något unikt att betrakta.

100 SPELMANSSTÄMMOR och mer har Gustaf Wetter varit med om att ordna. Dessa stämmor växte efterhand till folkkära låtfester med ett hundratal spelmän agerande. Samlingar skedde vid Julita Skans, Stenhammar, Nyköpingshus, Eskilstuna Folkets park o s v.

Arrangemangen inneslöt ett jätteарbete. Allt ordnande vid var plats, reklamapparatens igångsättning, bygdespelmännens samövande, vilket först skedde inom mindre grupper på skilda platser för att slutligen finslipas i en allsamling spelstämmans dag. Detta allt var förvisso ett tungt lass att dra och ett stort ansvar att bära. Men det fanns givetvis villiga medhjälpare som Arne Blomberg, förbundets nuvarande ordförande, och Henry Sjöberg som sekreterare.

VID ETT SAMTAL säger Gustaf Wetter, att han till Spelmansförbundet skall donera alla sina dyrbara handskrifter av låtar, alla sina klockarböcker från 1700- och 1800-talet samt alla de värdefulla publikationer, han har i sin ägo och som ännu saknas i förbundets arkiv. "Snart skall jag ordna med ett gåvobrev!"

För årens många insatser mottog Gustaf Wetter 1965 Sörmlands läns första kulturstipendium. Nu förmodas, att Sörmlands bygde- och låtspelare som bäst förbereder sig att ge den sörmländske store låtmästaren sin fullvärdiga hyllning. Med den skaran kommer med säkerhet mängder av vänner och beundrare av hans livsgärning att spontant delta. Jubilaren förtjänar väl en dylik tacksamhetsbetygelse!

John Norrman